

Kombinirane motnje niso ovira, če ima učenec podporo

Anja Topler, *Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje*

V mobilni specialnopedagoški službi se vsak dan srečujemo z različnimi izzivi, iščemo rešitve za vsakodnevne situacije in se osredotočamo na odpravo ali ublažitev specifičnih motenj pri naših učencih. Na Centru za vzgojo, usposabljanje in izobraževanje Velenje imamo strokovno skupino mobilnih specialnih pedagoginj, socialnih pedagoginj, psihologinje in tudi logopedinje. Dodatno strokovno pomoč nudimo na vseh velenjskih osnovnih šolah s podružnicami in tudi v bližnji okolici. Kot mobilna specialna pedagoginja nudim dodatno strokovno pomoč na treh šolah s podružnicami. Moj največji strokovni izziv do sedaj je bil nuditi dodatno strokovno pomoč dolgotrajno bolni in gibalno ovirani učenki, ki jo spremljam že tretje leto.

Deklica je bila na redno osnovno šolo vključena 1. 9. 2012 in letos obiskuje četrti razred. S šestnajstimi meseci so ji diagnosticirali tumor na možganih. Takoj so ga operirali. Eno leto je prejela intenzivno kemoterapijo. Posledica vsega je pareza desnega obraznega živca in popolna slepota na desno oko. Ostrina njenega levega očesa je 100-odstotna, zato deklica ne spada v skupino slepih in slabovidnih otrok. Zaradi tega tumorja se je njen razvoj za nekaj časa ustavil, kasneje pa zelo razlikoval od vrstnikov. Tako je zaradi operacije zamudila tudi nekatere razvojne mejnike, ki jih otroci dosegajo v prvih letih življenja popolnoma samostojno. Vse vzorce se je morala naučiti na novo. Deklica in njena družina so prestali veliko težkih trenutkov, ampak z neumorno voljo do življenja se je deklica priučila vseh spretnosti, da je šolanje začela pravočasno in ga tako tudi nadaljuje.

Po odločbi je opredeljena kot zmerno gibalno oviran in dolgotrajno bolan otrok. V vrtcu je prejela tri ure dodatne strokovne pomoči na teden, zdaj skozi ves čas šolanja pa po pet ur dodatne strokovne pomoči specialnega in rehabilitacijskega pedagoga na teden. Pomoč se ji vseskozi nudi kontinuirano in na

več področjih; zunaj šole sodelujejo tudi delovni terapevt, logoped, psiholog in ves rehabilitacijski tim iz Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta Republike Slovenije, Soče.

Izvajanje prilagoditev in drugi materialni pripomočki nikoli niso bili težava. Osnovna šola, ki jo obiskuje, ji je omogočila vse predlagane pripomočke; prilagojen stol, nastavljen po višini in na kolescih, prilagojeno mizo, nastavljivo po višini in naklonu delovne površine ter z izrezom, blazino in prostor za počitek, umik vseh motečih dejavnikov, prilagojen sedežni red, fotokopije izročkov snovi, delo na interaktivnih tablah, pripravljeni pa so tudi na uvedbo tablice oz. računalnika, če se bo pokazala potreba. Kljub njeni gibalni oviranosti in bolezni jo sošolci lepo sprejemajo in deklica se v redni osnovni šoli počuti bolje kot v kateri koli drugi instituciji.

Pri šolanju smo se držali navodil za delo z URI Soča in tudi sami preizkušali različne metode in pristope, ki bi deklici olajšali delo. Izziv je bil sestaviti učinkovit individualiziran program takoj, ko sem jo spoznala, za drugi razred. Porajala so se mi vprašanja, kaj deklica zmore, kdaj bo preutrujena za delo, kako vidi stvari, kdaj naj jo pustim pri miru, kaj jo zanima, kako se bo znašla v novih vsakodnevnih situacijah ipd. Strah pred zahtevnim izzivom je zamenjalo navdušenje nad sposobno in prizadevno deklico. Ko sva se z deklico bolje spoznali in sem odkrila njena močna področja in želje, je postalo jasno, da je deklica pripravljena narediti vse, da se ne bi bistveno razlikovala od vrstnikov. Njena največja želja je biti uspešna in ne izstopati.

Tako sem v svoj prvi individualizirani program vključila navodila kolegice iz prejšnjih let in bistvene razvojne cilje, ki naj bi jih deklica dosegla v drugem razredu. Napredek je bil viden iz meseca v mesec. Program se ji je tako večkrat prilagodil. Deklica je iz-

redno bistra, prizadevna in delavna. Njeno najmočnejše področje je ustvarjalnost, risanje in umetniško izražanje. V drugem razredu so se težave pojavljale predvsem na področjih fine motorike, grafomotorike, drže telesa, koordinacije telesa in prostorskih predstav. Pri premagovanju primanjkljajev smo upoštevali deklina močna in šibka področja; gradili smo na močnih in kompenzirali šibka. Takoj se je pokazalo, da lahko gradimo na matematiki. Razen malo slabših prostorskih predstav, ji snov in doseganje učnih ciljev niso delali nobenih težav. Ob skrbnem delu doma in različnih barvitih pripomočkih, saj je izredno umetniški tip (poln stotiček, prazen stotiček, vrstice po desetih različne barve ipd.), je številsko vrsto popolnoma usvojila. Ob uspehih na tem področju smo se lotevali tudi področja branja in zapisovanja, na katerem je najšibkejša. Pri ločevanju črk b in d je imela na mizi prilepljene barvne kartončke s slikami in z zapisom teh črk. Najprej si je pomagala z besedami – B kot babica, D kot dedek, kasneje pa je k velikima tiskanima priložila še mali tiskani črki in ju danes povsem uspešno ločuje. Ob redni vaji in doslednem delu je tako pri branju kot zapisovanju postajala vedno hitrejša. Snov se ji je reducirala (in se ji še danes) na pomembna dejstva, brez nepotrebnega zapisovanja in predolgih besedil. Velikokrat si naredi miselni vzorec snovi ali pa jo preprosto nariše.

Pri vsaki uri dodatne strokovne pomoči, torej vsak delovni dan, je izvajala tudi vaje za boljšo fino motoriko, boljšo koordinacijo telesa, prostorsko predstavljivost in boljšo držo telesa pri sedenju za mizo. Deset minut vsake ure je bilo namenjenih igram z žogo (lovljenje – da je izgubila strah pred nepričakovanim metom, metanje – za koordinacijo telesa, metanje po navodilih, poudarek na uporabi šibkejših leve roke), stoji na eni nogi, vdevanju vrvic skozi luknje, da so nastali različni vzorci, vajam Brain Gym, rezanju po črtah s škarjami, grafomotoričnim vajam, sestavljanjem in igranjem s poudarkom na rabi fine motorike. Grafomotorične vaje je delala tudi zaradi poudarka na pravilni drži pisala, saj je bil njen prijem najprej oblikovan tako, da je barvice in svinčnike držala z vsemi prsti. Kasneje je ob rednih vajah in slikovni opori na mizi držo izboljšala v pincetni prijem.

Prostorske predstave je razvijala najprej na konkretni ravni. Za vsako novo enoto (kilogram, meter, liter ...) je dobila materialne opore – kilogram moke, liter vode, šiviljski meter. Z osnovnih predstav so se ji

predstave širile še na večje oz. manjše enote. S predstavljivostjo enot ima še vedno manjše težave, ampak ob konkretnih materialih si jih dobro predstavlja. Za splošno prostorsko predstavljivost in orientacijo (po šoli, po razredu) pa je deklica poskrbela sama. Zaradi vsakodnevnih vzponov in sestopanj po stopnicah, hoji do telovadnice in nazaj, sledenju pouku pri vseh dejavnostih športne vzgoje, tudi pri takšnih, katerih je bila zaradi bolezni opravičena, se je njena predstavljivost in tudi koordinacija celotnega telesa pomembno izboljšala.

V tretji razred je stopila bolje prostorsko in koordinacijsko opremljena, z boljšimi predstavami enot, hitrejšim branjem in zapisovanjem. V tem šolskem letu so se nadaljevale vaje branja (zlogovanje, povezovanje zlogov v besede, branje besed). Veliko vaj je prebiral od avtorice Nataše Švara, veliko vaj od logopedinje, ki ji je na Soči sestavila prilagojene bralne liste, in nekaj tudi iz različnih priročnikov. Branje je postalo orodje za spoznavanje sveta. Veliko so k temu prispevali tudi starši z rednim izvajanjem bralnih vaj doma.

V tretjem razredu je nadaljevala vaje grafomotorike, da bi vzdrževala pridobljeni pincetni prijem. Ob obliki snovi in z mislimi pri snovi pa je počasi pozabljala na kontrolo pincetnega prijema. Kljub kartončku, ki jo je vsakič opozarjal na pravilni triprstni prijem, ga je počasi opustila. Sčasoma se je pokazalo, da je za njen razvoj bistvena pravilna drža celotnega telesa in ne le to, da je pisalo prijala s štirimi prsti.

Čez leto se je tehnika njenega branja izboljšala. Bralno razumevanje je dobro, že po prvem branju zelo dobro obnovi prebrano in izlušči bistvene podatke. Pri odgovarjanju na vprašanja nikoli ni imela težav, saj je razgledana in ima bogat besedni zaklad. Zelo jo zanimajo nove stvari in kaže veliko željo po učenju. Včasih še mene spravi v zadrego, ko ji moram natančno definirati pomen besede, ki je ne pozna.

Skozi ves tretji razred je zelo napredovala, tudi zaradi prilagoditev, ki so ji bile na voljo. Ena zelo pomembnih je pisanje vseh preizkusov zunaj razreda in prilagojen čas pisanja. Učiteljice so se vedno potrudile, da se je preizkus pisal v prvih treh urah pouka, ko je deklica najbolj zbrana in nanjo še ne vpliva utrujenost, ki se kaže v kasnejših urah. Preizkuse pri vseh predmetih piše individualno zunaj razreda, z določenimi prilagoditvami. Zaradi težav z utrujenostjo in počasnejšo tehniko branja ji daljša navodila berem jaz.

Vse besedilne naloge pri matematiki se ji berejo, prav tako pri tujih jezikih, saj bi zaradi branja potrošila preveč časa in energije. Ta prilagoditev se je pri pisanju preizkusov izkazala za zelo učinkovito, saj deklica pokaže, kar zna, ko samostojno tvori odgovore, in ne troši energije zaradi premagovanja specifičnih primanjkljajev.

Letos, v četrtem razredu, se s količino in zahtevnostjo snovi uspešno spopada. Še vedno dela bralne vaje, ampak letos je vse večji poudarek na sledenju na njej prilagojen način. Učiteljica ji vnaprej pripravi izročke snovi pri predmetih, pri katerih je zapisovanja veliko (pri družbi, slovenščini, naravoslovju in tehniki), pri drugih predmetih pa učenka sledi pouku in sama zapisuje. Veliko se uporablja interaktivna tabla, kar motivira tudi druge učence. Predvsem pa se deklici pri preverjanjih in ocenjevanjih znanja prilagodita vsebina in oblika preizkusa. Vsebina se reducira na cilje, ki so pri določenem učnem sklopu bistveni, oblika pisave in razporeditve nalog pa se ji prilagodijo. Na listu nista več kot dve nalogi, omogočen pa ji je dodaten prostor za zapisovanje. Občasno preizkuse in preverjanja zapisujem jaz po njenem nareku. A le redko, ker se deklica resnično trudi do konca. Ne

kaže znakov utrujenosti. Morda se zaradi sošolcev kaže kot zelo pogumna. Ko je sama, pa občasno kaže čustveno stisko pred pritiskom. Pred nalogami, za katere presodi, da so zahtevne, se zjoka in potrebuje čustveno pomiritev in zagotovilo, da bo še vse v redu. Čeprav ima zelo lepe ocene in pozitivne povratne informacije, še vedno čuti stisko pred preverjanji. Na ta način se je proti koncu šolskega leta morda začela kazati skrita utrujenost.

Navdušena sem nad napredkom, ki se je dosegel ob vztrajnem, kontinuiranem delu na vseh področjih. Verjamem v učenko in vem, da bo tudi v prihodnje zmogla napore, ki ji jih bo nalagala šolska snov. Tudi v nadaljevanju se bodo upoštevale prilagoditve in pripomočki, ki deklici pomagajo in ji olajšajo delo. To je dober primer sodelovanja strokovne skupine na šoli, strokovne skupine druge institucije, staršev in tudi učenke, da je omogočen kar največji napredek otroka. Želim si, da bi bilo takih primerov v našem šolstvu še več. Učenci bi tako imeli možnost, da pokažejo, kar znajo, in jih primanjkljaji ne bi ovirali na vse možne načine. Tej deklici so vrata v prihodnost odprta, če ji bo le sistem v nadaljevanju še vedno nudil oporo, ki jo potrebuje.